

Enheten för kemisk livsmedelssäkerhet/Fodersektionen

Biprodukter i pälsdjursfoder

Biprodukter i pälsdjursfoder

1 Inledning

Syftet med denna anvisning är att vägleda foderblandningscentraler för pälsdjursfoder och fodercentraler på gårdar när det gäller att beakta biprodukt- och foderlagstiftningen i dessa anläggningars verksamhet. I anvisningen har vi sammanställt de krav som ställs i EU- och nationella författningar samt ramvillkoren för användning av biprodukter i pälsdjursfoder. I punkt sju förtecknas de uppgifter som ska framgå av dokumenten och bokföringen.

2 Definitioner

Enligt definitionerna i paragraf 3 i biproduktlagen 517/2015 avser

- **foderblandningscentral** en driftansvarig som med stöd av artikel 18 i förordningen om animaliska biprodukter för försäljning, förmedling eller distribution producerar eller bearbetar foder för pälsdjur och hundar i hundgårdar,
- **fodercentral på gård** en driftansvarig som med stöd av artikel 18 i förordningen om animaliska biprodukter för utfodring av sådana djur som nämns i 6 punkten producerar eller bearbetar foder som ska användas endast inom samma djurhållningsplats,
- **uppsamlingscentral** en sådan anläggning som avses i punkt 53 i bilaga I till genomförandeförordningen och som för försäljning, förmedling eller distribution samlar upp eller bearbetar vissa biprodukter som är avsedda att användas som foderråvara eller foder för pälsdjur, hundar i hundgårdar, djurparksdjur eller fluglarver som ska användas som fiskagn,
- **bearbetningsanläggning** en sådan anläggning som avses i punkt 58 i bilaga I till genomförandeförordningen.

Enheten för kemisk livsmedelssäkerhet/Fodersektionen

Biprodukter i pälsdjursfoder

3 Tillåtna biprodukter i pälsdjursfoder

- *JSMf 783/2015, 5 §, bilagorna 1-3*
- *(EU) nr 142/2011, bilaga IV*
- *(EY) nr 1831/2003.*

Vid framställningen av pälsdjursfoder får biprodukter i kategori 3 och 2 användas i tillämpliga delar. Biprodukterna kan komma från slakterier eller andra livsmedelsanläggningar, uppsamlingscentraler eller bearbetningsanläggningar. För biprodukter som kommer från livsmedelsanläggningar finns inga bearbetningskrav: de får användas som sådana inom foderframställningen. Vid uppsamlingscentraler ska biprodukterna antingen upphettas eller behandlas med syra. Bägge behandlingarna kräver att råvaran före bearbetningen styckas i bitar som har en diameter på högst 50 millimeter. Den finfördelade råvaran ska upphettas så att den till alla delar uppnår en temperatur på minst 80°C eller syrabehandlas så att materialet genomgående har ett pH om 4,2 eller lägre. Endast fodertillsatser som är godkända för pälsdjur får användas för syrabehandlingen. Biprodukter från fisk får också frysas in i stället för att upphettas eller behandlas med syra. Vid bearbetningsanläggningar ska biprodukterna bearbetas med bearbetningsmetoder som är tillåtna i biproduktförordningen och som myndigheten har godkänt i samband med att anläggningen godkändes.

Uppsamling och bearbetning av biprodukter som uppkommer vid den egna livsmedelsproduktionen förutsätter inte att ett slakteri eller en annan livsmedelsanläggning har en uppsamlingscentral, och även om så vore fallet är det inte obligatoriskt att skicka iväg biprodukter från uppsamlingscentralen. Därmed är det möjligt att till exempel ett slakteri skickar biprodukter för användning som pälsdjursfoder utan krav på bearbetning.

Som råvara för pälsdjursfoder kan man använda också före detta livsmedel från affärer och livsmedelsanläggningar, förutsatt att de till kvaliteten är lämpliga att användas som foder (inte har varit illa och inte innebär ämnen som är skadliga eller förbjudna för pälsdjur).

Självdöda eller avlivade djur såsom svin, hästar eller nötkreatur, vars TSE-riskmaterial har avlägsnats, kan användas som råvara för pälsdjursfoder enbart om de före användningen har bearbetats i en godkänd bearbetningsanläggning enligt biproduktförordningen och med tillåtna bearbetningsmetoder. Avlivade höns, broilrar och kalkoner kan förutom i bearbetningsanläggningar också bearbetas i uppsamlingscentraler eller fodercentraler på gårdar genom upphettning eller syrabehandling, och därefter användas i pälsdjursfoder.

Enheten för kemisk livsmedelssäkerhet/Fodersektionen

Biprodukter i pälsdjursfoder

Kraven på syrabehandling och upphettning är motsvarande som de krav som nämndes ovan i samband med uppsamlingscentraler.

Pälsdjurskroppar ska bearbetas i en bearbetningsanläggning. Kroppar av rävar och mårddhundar får alternativt bearbetas i en fodercentral på gård genom att de först finfördelas så att partikelstorleken är < 30 mm och därefter upphettas i minst 100 °C i minst 30 minuters tid. Kroppar av rävar och mårddhundar som bearbetats i en fodercentral på gård får användas endast för utfodring av samma gårds djur och endast i kors: mårddhund till räv och vice versa. Utfodring av djur med foder av samma djurart är inte tillåtet i en fodercentral på gård. Minkkroppar ska alltid bearbetas i bearbetningsanläggningar.

4 Strukturella krav för foderblandningscentraler och fodercentraler på gårdar

- *JSMf 783/2015, 5 §, bilaga 2.*

De strukturella kraven på foderblandningscentraler och fodercentraler på gårdar har förtecknats i bilaga 2 till förordning 783/2015. Kraven är samma för bägge och de är:

1. *Anläggningen ska på ett ändamålsenligt sätt vara åtskild från de övriga fastigheterna och från allmän väg. Anläggningen får inte ligga i omedelbar närhet av en hållningsplats för livsmedelsproducerande djur. Djur och obehöriga personer ska inte ha tillträde till anläggningen.*
2. *Trafiken på anläggningens gårdsområde ska ordnas så att det inte finns risk för att djursjukdomar sprids. De viktigaste delarna av gårdsområdet ska ha ytbeläggning.*
3. *I anläggningen ska finnas tillräckligt stora arbetsutrymmen för att arbetet ska kunna utföras på ett hygieniskt sätt. Lokaler som är avsedda för olika funktioner ska placeras så att råvarorna och de färdiga produkterna kan förvaras åtskilda från varandra och så att det inte finns risk för kontamination. I anläggningen ska finnas tillräckligt stora, kylda eller i övrigt ändamålsenliga särskilda utrymmen, för förvaring av råvaror och färdiga produkter.*
4. *Anläggningen ska ha tillräcklig tillgång till kallt och varmt hushållsvatten. Golven i anläggningen ska vara lutande så att avfallsvattnet rinner mot golvbrunnar. Anläggningen ska ha ett hygieniskt system för bortskaffande av avloppsvatten och fast avfall.*
5. *Anläggningens konstruktioner och utrustning ska vara intakta, tillverkade av material som tål slitage samt lätta att hålla rena och desinficera.*
6. *Anläggningen ska ha tillräcklig ventilation och belysning.*
7. *Anläggningen ska vid behov innehålla utrustning för finfördelning av animaliskt avfall.*

Enheten för kemisk livsmedelssäkerhet/Fodersektionen

Biprodukter i pälsdjursfoder

8. *I anläggningen ska finnas ändamålsenlig utrustning för rengöring och desinficering av mottagnings- och bearbetningsutrymmen.*
9. *Anläggningen ska ha tillräckligt med tvättställ samt ändamålsenliga personalutrymmen.*

I praktiken är det som räcker för en foderblandningscentral inte detsamma som räcker för en fodercentral på gård. Vad som i respektive fall är ändamålsenligt och tillräckligt bedöms från fall till fall och med hänsyn till verksamhetens omfattning. Slutresultatet ska vara foder som är säkert för djuren och att spridningen av djursjukdomar förhindras. Lokaliteter ska vara tillräckliga med beaktande av verksamhetens omfattning. Kravet på att de viktigaste delarna av gårdsområdet ska ha ytbeläggning innebär minst de områden som reserverats för mottagning av råvara och lastning av färdigt foder. Det ska finnas så mycket lagerutrymme att råvarorna går att lagra utan att deras kvalitet försämras under lagringen och så att de är åtskilda från varandra och går att identifiera. Det ska finnas tillräckligt vatten inte bara för framställningen utan också för tvätt och rengöring. Endast sköljvattnet från de inre ytorna av anordningarna får återanvändas vid foderframställningen. Sköljvattnet från golv och truckar eller tvättmedelsvatten får inte återanvändas till foderproduktion. Utrymmen och anordningar som används för produktion ska vara i sådant skick att det inte frigörs ämnen eller lossnar delar från dem till fodret och så att de går att tvätta och desinficera effektivt. Bearbetningen av avlivade fjäderfän och pälsdjurskroppar kräver anordningar för finfördelning av kropparna och från fall till fall för upphettning eller behandling av dem med syra. Anläggningen ska kunna påvisa att de ovan nämnda biprodukterna har finfördelats före bearbetningen och bearbetats så som lagstiftningen förutsätter innan de används inom foderframställningen. Medel och utrustning för tvätt och desinfektion ska finnas och de ska användas på ett dokumenterat sätt.

5 Journalföring

- (EG) nr 1069/2009, artiklarna 21, 22, 28
- (EG) nr 183/2005, bilaga II.

Över produktionen ska föras sådan journal att varje parti av det framställda fodret vid behov går att spåra till de råvaror som använts för framställningen av fodret. Partistorleken bestäms av foderföretagaren, men samtidigt är det skäl att minnas att en eventuell skyldighet att återkalla berör hela partiet. Om man till exempel för råvarornas del bestämmer att storleken på ett parti är den råvara som tagits emot under ett år, måste hela partiet kanske förstöras eller bearbetas på nytt om det uppstår problem.

Enheten för kemisk livsmedelssäkerhet/Fodersektionen

Biprodukter i pälsdjursfoder

Råvarorna ska åtföljas av ett handelsdokument (fraktsedel) som uppfyller kraven och som ska arkiveras. Dokumentet ska gå att koppla samman med den levererade produkten. Mottagaren ska reklamera bristfälliga dokument till varuleverantören.

Råvarorna ska förvaras så att de går att identifiera per parti och är vederbörligt märkta.

Produktionsjournal ska föras över foderframställningen: hur mycket foder som har framställts, vilka datum och av vilka råvaror (per parti). Foderblandningscentralerna ska ha en förpackningspåskrift för färdigt foder som överlämnas till kunderna åtminstone när fodrets sammansättning ändras. Också till exempel intranät betraktas som överlämnande.

Över tillverkningen av läkemedelsfoder ska separat journal föras. Recepten och läkemedlen ska förvaras korrekt. Läkemedelsfoder får lagas bara enligt recept och den får delas ut bara för farmer som receptet har skrivits. Foderblandningscentralerna ska varje månad skicka en anmälan om foderläkemedel som har lagats till Livsmedelsverket.

6 Provtagning

- (EG) nr 183/2005, bilaga II
- Foderlag, 6 §.

Foder ska vara ... oförfalskade, av god kvalitet och säkra samt lämpliga som näring för djur. ... Foder får inte innehålla skadliga ämnen, produkter eller organismer så att användningen av det kan orsaka fara för människors eller djurs hälsa eller för miljön, eller ge upphov till kvalitetsfel hos animaliska produkter. Det får inte förekomma salmonellabakterier i foder.

Av foderföretagarna krävs kvalitetssäkring som avser bl.a. en provtagningsplan och genomförande av den. Foderblandningscentralerna är foderföretagare, men inte fodercentralerna på gårdar. Utöver kravet på att ingen salmonella får förekomma innehåller lagstiftningen inga direkta gränsvärden för förekomsten av olika mikrober. Foderföretagarna ska själva bedöma gränsvärdena för var och en mikrob och råvara/slutprodukt med beaktande av det krav enligt foderlagen som anges i stycket ovan.

Livsmedelsverket gör årligen upp en egen provtagningsplan som ett led i sin riskbaserade tillsynsplan. Detta är myndighetsprovtagning som inte ersätter anläggningens egenkontrollprovtagning.

Enheten för kemisk livsmedelssäkerhet/Fodersektionen

Biprodukter i pälsdjursfoder

7 Uppgifter som ska meddelas i dokumenten

Uppgifter som ska framgå av det handelsdokument (fraktsedel) som åtföljer råvaran:

- Avsändare (inklusive registrering eller godkännandenummer (om sådant finns) enligt biproduktförordningen)
- Mottagare (inklusive registrering eller godkännandenummer (om sådant finns) enligt biproduktförordningen)
- Förare
- Råvarans biproduktkategori samt texten enligt den (kategori 3, inte till livsmedel; kategori 2, för utfodring av pälsdjur)
- Vilken råvara det gäller och hur den har bearbetats (t.ex. blodmjöl, fisk, syrabebehandlad biprodukt från svin eller fjäderfä)
- Mängd (kg)
- Datum.

Dokumentet i original åtföljer råvaran till mottagaren, kopiorna blir hos avsändaren och föraren. Handelsdokument kan också vara elektronisk, men den måste ändå vara med transport. Vid handel inom Finland är dokumentmallen fri förutsatt att uppgifterna ovan ingår. Vid handel på den inre marknaden ska man använda ett dokument enligt förlagan i biproduktförordningen. En sådan finns att få bl.a. i systemet Traces. Bristfälliga dokument ska reklameras till varuleverantören.

Uppgifter som ska meddelas i förpackningspåskrifterna till färdigt pälsdjursfoder:

- Texten helfoder till pälsdjur (eller till minkar / rävar)
- Sammansättning: vilka råvaror som har använts i fodret (t.ex. xx% biprodukter från fisk, xx% biprodukter från svin/nöt/fjäderfä, xx% osv., totalt 100%)
- Näringsämnen: råprotein, råfett, vattenhalt (%)
- Fodertillsatser (i fråga om konserveringsmedel och antioxidanter räcker det att nämna att sådana använts), vitaminer
- Hållbarhet (t.ex. 3 dagar från distribution, distributionsdatum är tillverkningsdatum etc.)
- Bruksanvisning (t.ex. används som sådan inom ramen för hållbarhetstiden)
- Uppgifter om fodertillverkaren, inklusive registreringsnumret enligt biproduktförordningen
- Ett omnämnande av att fodret är avsett endast för pälsdjur och det får inte utfodras för djur inom livsmedelsbranchen.

Förpackningspåskriften behöver inte ges varje dag till varje gård, utan det räcker att den överlämnas till kunderna alltid när receptet ändras. Också intranät betraktas som

Enheten för kemisk livsmedelssäkerhet/Fodersektionen

Biprodukter i pälsdjursfoder

överlämnande. Mängden (kg) behöver inte uppges i förpackningspåskrifterna, det räcker med att föra separat journal över den fodermängd som lämnats på respektive gård. För partinumrets del räcker det likaså med tillverkningsjournalen samt en uppgift om till vilka gårdar foder har distribuerats respektive dag.

Produktionsjournal:

- Journal över mottagna råvaror: av vem, vad, när, hur mycket och var de har lagrats
 - Avsikten är att förutom olika råvaror också kunna identifiera olika partier av samma råvara
 - Partistorlekarna ska bestämmas enligt vad som är möjligt: för djupfryst vara och vara i säckar exaktare än för vara som förvaras i silor
- Vilket foder som framställts (mink/räv), när (datum) och hur mycket (kg)
- Vilka råvaror som har använts i foder som framställts respektive dag
 - De olika råvarorna
 - Olika partier av samma råvaror
 - Måste gå att redogöra för vilket parti av en viss råvara (fraktsedlarna som åtföljt råvarorna) det foder som framställts i dag kommer från
 - I fråga om djupfryst råvara enligt infrysningdagen
 - I fråga om råvara i säckar enligt det parti som antecknats på säcken och den åtföljande fraktsedeln
 - I fråga om råvara som förvaras i silo ska man kunna bedöma vilken period råvaran har placerats i silon (varvid man vid behov kommer åt de fraktsedlar som åtföljt varan).

Produktionsjournal kan föras på vilket sätt som helst, i ett datasystem eller ett rutigt häfte. Uppfyllandet av spårbarheten ska beaktas i produktionsjournalen: det framställda fodret ska med tillräcklig noggrannhet gå att spåra till de råvarupartier som använts i fodret.

Enheten för kemisk livsmedelssäkerhet/Fodersektionen

Biprodukter i pälsdjursfoder

8 Den viktigaste lagstiftningen

- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1069/2009, s.k. biproduktförordningen
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr o 142/2011, s.k. genomförandeförordningen
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 183/2005, s.k. foderhygienförordningen
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1831/2003, förordningen om fodertillsatser
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 767/2009, s.k. förordningen om utsläppande av foder på marknaden
- Biproduktlag nr 517/2015
- Jord- och skogsbruksministeriets förordning 783/2015, s.k. nationella biproduktförordningen
- Foderlag nr 86/2008
- Jord- och skogsbruksministeriets förordning 548/2012, s.k. förordningen om bedrivande av verksamhet inom foderbranschen.

Förändringarna har gjorts i ovannämnda lagstiftningarna och dom måste också tas i beaktande.

Anvisningens bindande verkan och iakttagandet av den

Myndighetens verksamhet ska bygga på behörighet enligt lag och lagen ska följas noggrant inom myndighetsarbetet. Myndigheternas anvisningar är till sin juridiska karaktär inte bindande för andra myndigheter eller aktörer. Frågor som rör tillämpandet av lagstiftningen avgörs i sista hand av domstol.

Denna anvisning innehåller både direkta citat ur lagstiftningen och tolkningar av hur lagstiftningen tillämpas. Den lagstiftning som ärendet bygger på har angetts under respektive överrubrik. Direkta citat ur lagstiftningen har skrivits med kursiv stil. Tolkningarna i anvisningen är Livsmedelsverkets syn på hur lagstiftningen borde tillämpas.